

IEVADS

Covid-19 vīrusa izraisītās krīzes laikā palielinājies interneta patēriņš, jo daudzu profesiju pārstāvju biroji tagad ir mājās, darbs notiek, izmantojot internetu. Arī visas mācību iestādes nodarbības notur attālināti.

Palielinājusies filmu un seriālu skatīšanās intensitāte, jo neotiek ne kultūras, ne izklaides klātienēs pasākumi. Filmu un video straumēšanas apjoms var aizņemt pat divas trešdaļas

no interneta resursiem. Latvijas interneta pakalpojumu sniedzēji vērtē, ka, neskatoties uz interneta patēriņa pieaugumu, problēmu ar tā pieejamību, nodrošināšanu nav.

Centrālās statistikas pārvaldes dati liecina, ka interneta pieejamība Latvijā katru gadu turpina palielināties. 2020. gadā vairāk nekā 99% uzņēmumu un 89,7% mājsaimniecību bija pieejams internets, pilsētās biežāk nekā laukos. Vidzemē šis skaitlis ir 88,8 procenti.

Apjoms palielinājies, paradumi mainījušies

“Druva” sazinājās ar mobilo sakaru operatoriem, kas nodrošina mobilo internetu, un uzņēmumu “TET”, lielāko fiksētā interneta nodrošinātāju, lai noskaidrotu, kā attālinātā darba un mācību apstākļos palielinājies interneta patēriņš, vai tas radījis problēmas.

Pakalpojumu sniedzēji norāda, ka interneta patēriņš palielinās gadu no gada, bet pēdējā gadā kāpums bijis īpaši izteikts. LMT sabiedrisko attiecību daļas vadītājs **Valdis Jalinskis** informē, ka pēdējos trijos gados tīkla lietošana Latvijā palielinājusies trīs reizes, pandēmijas laikā – vēl par trešdaļu: “Jo vairāk skolēnu un studentu mācās attālināti, jo lielāks ir datu patēriņš. Lai nodrošinātu efektīvu mācīšanās procesu un komunikāciju, mācības bieži norit video formātā, kas būtiski ietekmē patērēto datu apjomu. Iestājoties gada tumšajai, aukstajai sezonai, cilvēki vairāk laika pavada telpās, priekšroku dodot nodarbēm internetā, plaši lieto īpaši daudz datu patērējošo videosaturu.”

“Tele2” sabiedrisko attiecību vadītājs Latvijā **Oskars Firmanis** vēsta, ka viņu tīklā gada laikā mobilā interneta patēriņš palielinājies aptuveni par 60%, tas ir milzīgs pieaugums: “Šobrīd viena privātpersona telefonā vidēji patērē 18 GB mēnesī, pirms gada tie bija aptuveni 11 GB. Varam novērot, ka laikā, kad bērni vairāk uzturas mājās, ir lielāks datu patēriņš. Redzam, ka stabili turpina palielināties pieprasījums pēc bezlimita mobilo sakaru tarifa plāniem, jo cilvēkiem svarīgi, lai mobilo internetu var lietot neierobežotā daudzumā jebkurā vietā un laikā.”

“Bite Latvija” pārstāve **Una Ahuna - Ozola** stāsta, ka interneta patēriņš viņu klientiem audzis par apmēram 25%, mainījušies arī interneta lietotāju paradumi: “Ja agrāk vērojām strauju datu pieaugumu vakara stundās, tagad tas vērojams jau dienas sākumā, tiklīdz cilvēki pieceļas. Praktiski jau no rīta saglabājas mērena līkne, kas vakarā pieaug vēl par 10%. Šobrīd aptuveni pusi no interneta patēriņa veido video straumēšana tiešsaistē. Cilvēki darbam un mācībām arvien vairāk izmanto tādas video saziņas vietas kā “Zoom”, “MS Teams”, bet brīvo laiku pavada, straumējot video saturu “Go3”, “Netflix”, “Youtube” un citās platformās. Otrs nozīmīgākais faktors ir informācijas meklēšana tīmeklī, kas veido vairāk nekā trešo daļu no kopējā datu patēriņa apjoma.”

“Tet” pārstāve **Lāsma Trofimova** skaidro, ka viņu tīklā lielākais kāpums vērojams dienā, pirmās ārkārtējās situācijas laikā pavasarī brīžiem palielinoties pat līdz divām reizēm: “Mainoties cilvēku ieradumiem, pieaugot patērētajam video saturam un tā kvalitātei, interneta patēriņš palielinās katru gadu, pērn tas auga par apmēram 13%.”

Pieaugušais datu pārraides patēriņš jūtami palielinājies esošā tīkla noslodzi, ietekmējot pakalpojumu kvalitāti. Lai arī Latvijā ir ļoti laba IKT sakaru infrastruktūra gan pārklājuma, gan jaudas ziņā, kas ļāvuši pārvarēt līdzšinējos “Covid-19” izaicinājumus, operatori norāda, ka arī turpmāk nepārtraukti jāinvestē tīklu attīstībā. Tāpēc šajā procesā esot svarīga valsts un pašvaldību, kā arī visas sabiedrības izpratne par mobilo sakaru infrastruktūras būtisko lomu tautsaimniecībā, ikdienā un krīzes brīžos. Visi mobilo sakaru operatori ik gadu investē lielas summas, lai celtu pakalpojuma kvalitāti, paplašinātu apraidi.

Datu pārraides kvalitāti ietekmē gan signāla stiprums, ko

Priekšnosacījumi ir, bet tālāk?

Lai nodrošinātu Latvijas reģionu iedzīvotāju piekļuvi ātram internetam, jau kopš 2012.gada tiek īstenots Platjoslas projekts, kura attīstībā no Eiropas fondu līdzekļiem un valsts finansējuma ieguldīti aptuveni 62 miljoni eiro. Projektu īsteno Latvijas Valsts televīzijas un radio centrs (LVTRC).

Ar optisko šķiedru kabeļu ierakšanu zemē teju četru tūkstošu kilometru garumā ir izbūvēts platjoslas interneta maģistrālais tīkls no Rīgas līdz pilsētām un tālāk vidējais tīkls – no pilsētām uz pagastiem. Taču vairumā gadījumu trūkst paša galvenā – nav izbūvēti savienojošie posmi līdz

galalietotājam – dzīvojamām mājām, uzņēmumiem, iestādēm.

Maģistrālais tīkls no Rīgas ved uz Cēsīm, kur sadalās – turpina uz Valmieru un Valku, kā arī uz Vecpiebalgu – Madonu – Rēzekni. Taču, kā pērn pēc revīzijas paziņoja Valsts kontrole, reālā atdeve no šiem optiskajiem kabeļiem maza, jo mājsaimniecības reģionos joprojām nav pieejams ātrgaitas internets. Parasti tas izbeidzoties pie optiskā interneta piekļuves punkta, un Latvijā no aptuveni 300 šādiem piekļuves punktiem reāli izmantoti tikai nedaudz vairāk kā 40.

Valsts kontrole kritizē Latvijas Valsts radio un televīzijas centru, ka visi miljoni izlietoti tikai maģistrālajam un vidējam tīklam, taču finansējums nav rasts, lai internetu nogādātu līdz patērētājiem.

LVTRC norāda, ka atbilstoši noteikumiem infrastruktūra pieejama tikai elektronisko sakaru komersantiem, kuri to var izno-

māt ar vienādiem un nediskriminējošiem nosacījumiem. Savukārt mājsaimniecības un organizācijas tīklam var pieslēgties, saņemot interneta pakalpojumu no elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzējiem.

Taču pakalpojumu sniedzējiem nav finansiāli izdevīgi šo pakalpojumu piedāvāt lauku teritorijās, kur tā sauktajā “pēdējā jūdžē” jeb posmā līdz konkrētajam pasūtītājam jāiegulda prāvi līdzekļi, ko ar nomas maksu nav iespējams atpelnīt.

Lai arī LVTRC informē, ka pieprasījums pēc kvalitatīviem interneta sakaru pakalpojumiem turpina palielināties un operatori iznomājuši vairāk nekā 2444 km optiskā tīkla trases, šo pakalpojumu pārsvarā saņem pilsētās, kur tīkla izbūve ir ekonomiski pamatota, bet laukos tāpat kā līdz šim jāuzticas mobilajam internetam. □

Mācību procesu neietekmē

Latvijas Pašvaldību savienība pērn rudenī norādīja, ka valstī nepietiekams tehnoloģiju nodrošinājums ir 21% skolēnu, nepietiekams interneta ātrums – gandrīz 19% skolēnu, bet nepieejamais tehnoloģiskais nodrošinājums grūtības rada 11% pedagogu.

Sazinoties ar dažām vēsturiskā Cēsu rajona skolām, noskaidroju, ka arī tur reizumis nākas saskarties ar šīm problēmām, taču tās neietekmē mācību procesu.

Līgatnes vidusskolas direktore Saiva Vītola norāda, ka Līgatnes reljefam ir ietekme uz mobilā tīkla pārklājumu un, tā ka Līgatnē nav optiskā interneta, nākas iztikt ar pieejamajiem resursiem: “Taču nav tā, ka kāds bērns nevarētu tikt galā ar uzdevumiem tikai interneta problēmu dēļ. Sūdzību par šo tematu no audzēkņiem saņemam reizi nedēļā vai pat retāk. Ja gadās, ka kādam skolēnam ir aizķeršanās ar interneta noslodzi, ātrdarbību, tas tiek ņemts vērā. Izpildīto darbu nododošas laiki ir elastīgi, ja rodas tehniskas problēmas, ar skolotājiem var vienoties.”

Viena no apdzīvotām vietām mūsu pusē, kur pieejams platjoslas internets, ir Skujene, kas pirms pāris gadiem tika pasludināts par Viedo ciemu, taču iedzīvotājiem šis jaudīgais internets pieejams tikai šī ciema atbalsta punktā. Līdz atsevišķām mājām optiskais internets nav nonācis, tāpēc skolēniem nākas iztikt ar mobilo internetu, bet, kā norāda Skujenes pamatskolas direktore Anda Lukstiņa, īsti kvalitatīva piedāvājuma tomēr nav: “Pārsvarā izmanto LMT pieslēgumu, tas ir labākais, bet, kad visi darbojas, internets kļūst lēnāks, kādu “izmet” ārā, tas dažkārt rada problēmas. Skujenes pagastā ir vietas, kur interneta pārklājums nav labākais, ir tukšās vietas, tomēr galā tiekam. Grūtāk brīžos, ja ģimenē četri bērni un visiem vien-

laikus jādarbojas internetā.”

Vecpiebalgas vidusskolas direktore Ilona Strelkova stāsta, ka skolā izveidota tāda kā datu bāze, kur norādīts, kādas informācijas tehnoloģijas iekārtas katram bērnam mājās pieejamas, kā strādā internets. Saraksts rāda, ka interneta pieejamība, tā ātrums nav lielākā problēma. Teiksim, 1.klasē no 22 bērniem trijiem minēts, ka lēns internets, trešajā klasē – diviem no 21, taču kopumā šādi ieraksti ir reti.

“Lielāka problēma ar tehnisko nodrošinājumu, kas ir ļoti atšķirīgs,” stāsta I. Strelkova. “Šī tehnikas dažādība arī skolotājiem, vadot stundas, dažkārt rada problēmas, jo kādam bērnam ir portatīvais dators, citam – stacionārais, kādam planšetes, citam – tikai viedtālrunis. Ja ģimenē trīs bērni un visiem vienlaikus tiešsaistes stundas, ir problēmas ar pieslēgšanos. Skolotāji ir pretimnākoši, vienīgi kontroldarbi jāiesniedz laikus, dienas darbus var iesūtīt līdz pieciem pēcpusdienā, bet sporta skolotāja, vizuālās mākslas skolotāja uzdevumus dod uz visu nedēļu.”

Skolā arī gādājuši, lai vecāki un bērni laikus varētu plānot nedēļas darbus internetā. Mācību pārziņe veido tematisko plānu nedēļas noslogojumam katrai klasei, bērni, viņu vecāki jau svētdien redz nākamās nedēļas plānojumu, kad būs tiešsaistes stunda, kad - jāstrādā patstāvīgi ar uzdevumiem. Tad ģimene var saplānot, kuram konkrētajā brīdī ir vissvarīgāk būs tiešsaistē, kurš var pagaidīt, tas ļauj atbilstoši sadalīt mājās esošās ierīces. □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

